Bài Ca Răn Cờ Bạc

排歌嚀棋泊

Nguyễn Văn Sâm

Phiên âm và giới thiệu
theo bản Nôm Phước An 福安藏板,
In năm 1921 啓定辛酉

Bản quốc ngữ điện tử của NamKyLucTinh.org, 2008

bản Nôm chứa tại Thư Viện Quốc Gia, Hà Nội, Việt Nam
công bố trên Thư Viện Ảo Southeast Asia Digital Library

Đầu thế kỷ trước có *phong trào tranh thương với người Hoa*. Những nhân vật cổ xúy có khi đứng chung thành nhóm như nhóm Minh Tân, nhóm Nông Cổ Mín Đàm, nhóm Lục Tĩnh Tân Văn, nhưng cũng có những người không đứng chung với ai hết, chỉ ý thức rằng để cái lợi thương mãi của nước mình cho người Hoa chi phối là việc vô lý nên viết bài, hoặc gián tiếp hoặc trực tiếp. Đây là một bài thuộc loại gián tiếp. Người viết thác lời phụ nữ khuyên mọi người tránh xa con đường cờ bạc. Cờ bạc là hành động đem tiền cho *thằng khách* nó ăn, bởi vì lúc đó chỉ có người Hoa là đử điều kiện để mở sòng bạc mà thôi, bản thân mình thì không có thời giờ lo cho gia đình con cháu, không giúp chúng thấy được điều hay lẽ phải để giúp ích gia đình và tiến lên giúp ích xã hội. Tệ hại cờ bạc ai cũng biết nên tác giả chẳng nói nhiều, bài ngắn nhưng đủ ý, người đọc sẽ thấm khi đọc đi đọc lại. Chỉ cần phác thảo thái độ của người cờ bạc: vui vẻ thân thiện trước khi vào sòng ăn thua, sau đó khi thua sâu thì cà riềng cà tỏi gây sự, phụ nử trẻ thua thì ngoại tình, già thì gạt gẫm người chung quanh… Bao nhiêu đó cũng đủ chẳng cần nhiều hơn.

Trong Nam, trước năm 1921 hơn một thập niên, bài văn ngắn ngắn nói về việc tranh thương với người Hoa xuất bản bằng quốc ngữ khá nhiều, ngoài Bắc *Bài Ca Răn Cờ Bạc* lại được ấn hành bằng chữ Nôm, đó cũng là một chi tiết kỳ thú về văn học. Năm 1921, chữ Nôm đang thật sự đi vào đường tàn tạ nên bản nầy có vài ba chữ sử dụng không đúng tiêu chuẩn, âu đó cũng là qui luật.

Chúng tôi phiên âm bài nầy từ bản Nôm lưu trữ tại Hà nội, mới đuợc công bố gần đây trên trang mạng Southeast Asian Digital Library, xin cám ơn những vị thực hiện việc hữu ích nầy cho học giới . (NVS Port Arthur, TX Dec. 30, 2008)

1b. Nào những đứng anh hùng thục nữ,
Bỏ tài bàn[1], đố chữ[2] đi thôi.
Tổ tôm, xóc đĩa sợ[3] rồi
Cải lương nay lại đua vui ít xì[4].
Nay đương bữa tranh thi chung đỉnh, 5
Ai lanh tay khéo tính thời nên.

Ai mà đi chậm ngủ quên,
Ắt là người phỗng tay trên[5] chẳng còn.

---

[1] Muốn biết rõ trò chơi nầy thì nên coi bài *Phú Tài Bàn*.

[2] Đố chữ đây là một loại *đề* như đề số hiện lan tràn khắp Việt Nam ngày nay. Mỗi cửa tượng trưng bằng một hai chữ gì đó nghe thanh tao và có vẻ học thức, nhưng thực chất chỉ là *một cửa* như các trò chơi cờ bạc khác. Sau đó đề chữ được thay mỗi cửa bằng một con thú (hay thần) nhưng vẫn có chữ đi theo, rồi một cửa chỉ thuần là một con số như ngày nay căn cứ trên số Kiến Thiết. Đề xưa có 36 cửa rồi 40 cửa nay thì 100 con số, 1000 con số. Thiên hạ say mê cay cú thì thua đến nỗi *viêm màng túi* cả lũ. Đọc báo chí Sàigòn thập niên 40, 50 thì thấy người ta nhảy vô *xe điển* hay nhảy cầu Bình Lợi hà rầm, mà ác ôn là người hủy mình phần nhiều lại là nữ phái! Tội nghiệp!

[3] Xóc đĩa 禿碰 trong Nam gọi là *đánh me*. Chữ xóc bản Nôm dùng ngốc 禿, không chuẩn. Xem chú ở dưới về chữ sợ.

[4] *Ít Xì* 乞痴, tức *dà dách*, tức bài *black jack*. Ít xì tức là âm khác của con Ách theo giọng Nam. Chữ *cải lương* ở đây theo nghĩa cũ là đổi mới, bỏ cái cũ đi, không chơi bài ta nữa mà chơi bằng bài Tây. Loại bài mới so với tài bàn đố chữ thì dễ hơn và con bạc thường có cảm tưởng là mình quyết định được sự thắng bại phần nào.

[5] *Phỗng tay trên* 捧孭連: chớp lấy trước. Theo luật chơi tổ tôm, hai người cùng phỗng người nào ngồi trên thì được ưu tiên. Bây giờ là thời cơ buôn bán tranh thương ai mà chậm chân thì không còn có lợi nữa. Đoạn nầy khuyên nên vào thương trường.

Chẳng trách kẻ phấn son ngu đại[6].
Chỉ trách người áo giải tu mi[7].
Cũng người bác lãm thư thi,
Cũng người cách vật trí tri đại tài[8].
2a. Sao nỡ *sợ* cuộc đời vội bấy[9],
Việc mở mang bỏ cả chẳng nhìn.
Khôn gì lũ trẻ đàn em,
Nỡ gieo gánh nặng hay hèn biết chi.
Tài đâu đủ tranh thi khôn khéo.
Hóa cho nên láu đáu một mình.
Đường dài muôn dặm công trình,
Càng đi càng chẳng thấy anh theo nào.
Nếu anh bận ra vào sớm tối,
Trông đàn con lễ bái nhà thờ.
Hay anh còn lỡ việc nhà.
Tính toan chưa kịp nên đà lại thôi.
2b. Dầu anh thôi cũng thời phải nghĩ,
Lũ em ngu khó thấy thạnh cường,
Chờ người chỉ nẻo đưa đường[10],
Kìa thôn thương mãi, nọ làng bách công.
Thời em cũng vui lòng mỏi gối.
Cảm ơn anh chỉ lối mới nên
Ai ngờ anh bỏ kệ em,
Nên hư hay dở chẳng thèm nói chi[11].

---

[6] *Phấn son ngu dại* 粉輪愚愧: chỉ phụ nữ. Thời nầy vẫn còn khinh khi phụ nữ!

[7] Không trách đàn bà, chỉ trách đàn ông! Lạ thiệt! *Áo giải*: Áo dài, chỉ người có đôi chút học thức và kha khá về tiền bạc trong xã hội.

[8] Người có học thức.

[9] Nghĩ là câu nầy phải hiểu: Sao lại sợ mà chán rồi đứng bên lề cuộc đời sớm như vậy? Chữ *trá* 詐 tôi nghĩ là bản thảo viết chữ *sợ* 怍 người khắc tưởng là chữ *trá đơn* 诈 rồi khắc trá 詐. Chờ đợi ý kiến của bạn đọc cao minh.

[10] Đàn em ngu dại chờ đàn anh không ngoan chỉ đường lối mà đàn anh mải mê làm điều sai quấy. Chúng tôi phải đọc bằng âm *chờ* ở bản Nôm viết chữ *chu* 朱, bản nầy có nhiều chữ Nôm không chuẩn.

Các anh cứ say lì cờ bạc,
Chỉ giắt bài mở bát[12] quanh năm.
Tài bàn thua kể hàng trăm,
Ít xì thua kể đến năm tám ngàn.
3a. Thua thái quá xui nên lắm tệ.
Pháp luật kia chẳng kể vào đâu.
Có quyền ép kẻ đen đầu[13].
Không quyền liều lĩnh lừa nhau lấy tiền[14].
Lúc ở ngoài như tiên đẹp đẽ.
Lúc ngồi vào như thể mặt ma.
Được thời vui vẻ cười xòa,
Rung chân hút thuốc như là phỗng ông[15].
Kẻ thua thái[16] trong lòng tức giận.
Mặt Phạm Nhan[17] muốn cắn quẩn nhau.
Gãi tai nghiêng cổ lả đầu,
Trong mồm bẩm lẩm rủa nhầu khó nghe[18].
3b. Mới ngồi vào hả hê thân thiết,
Lúc thua sâu[19] ráo riết tận tình.
Bất kỳ kẻ trọng người khinh,
Cha con bạn hữu cũng rình lẫn nhau[20].
Chẳng phép tắc đuôi đầu chi cả.

---

[11] Thời giờ lo cờ bạc, thời giờ đâu dẫn dắc đàn em, chúng nên hư không phải là sự lo âu của mình. Để ý chữ *thèm* ở đây viết bằng bộ nhơn 亻 trong khi ở chỗ khác viết với bộ thủy 添. Có lẽ người khắc khắc nhầm.

[12] *Giắt bài* 揋排 là bỏ bộ bài trong túi, sẵn sàng để gầy sòng. *Mở bát* 鬧鉢 là khui me, giở chén lên để đếm số hột me mà tính ăn thua.

[13] *Kẻ đen đầu* 仉顛頭: người dân thường.

[14] Bần cùng sanh đạo tặc.

[15] Đứng như tượng đá vui vẻ ở cổng chùa. *Ông phỗng đá*: Tượng đá hình người.

[16] *Thua thái* 輸泰: thua nhiều, ta quen dùng *thua thái quá* như trước đó 8 câu.

[17] Mặt Hà Bá xấu xí. Phạm Nhan là tên của Hà Bá.

[18] Thua thì càu nhàu, lầm bầm.

[19] *Thua sâu* 輸銼 đồng nghĩa với *thua đậm, thua thái quá* ta thường nói ngày nay. Chữ Nôm viết 銼 thường được đọc là *sau*.

[20] Vào sòng thì hết bà con, hết ruột thịt.

Cứ nói năng loạn xạ chẳng kiêng[21].
Quân bài là khúc ruột liền.
Động vào cà tỏi cà riềng[22] được ngay.
Vợ con trong thò tay đánh ké,
Thầy tớ ngoài gấp ghé chia bài[23].
Thà rằng xuân nhật đua vui,
Khi làm cũng có khi chơi kể gì.
4a. Nhưng cờ bạc suốt thì năm tháng[24],
Khi ở nhà khi bạn rủ đi,
Lại thêm xóc đĩa, ít xì,
Rủ nhau đi sạn[25] chơi thì đến đông.
Bài Ca Vợ Khuyên Chồng đã nói[26],
Mua mà xem thế thái nhân tình.
Lại còn có việc thình lình,
Quan mà bắt được tù hình thảm thay.
Lại còn kẻ dại nay quá ngốc.
Đem tiền cho thằng khách ăn không[27].
Nhứt là những bạn má hồng,
Nhớ tên đố chữ thuộc lòng chang chang[28].
4b. Ngày nào cũng ngồi bàn thơ nhảm
Kêu đồng nhân rỗi tán tiếng thơ[29],

[21] Chẳng còn kể kẻ lớn người trên.
[22] *Cà riềng cà tỏi* 期薑期薤: Cà khịa với nhau, kiếm chuyện câu mâu, gây gổ.
[23] Người lớn cờ bạc thì trẻ con cũng cờ bạc theo, cha đánh thì con ké, chồng đánh thì vợ ké, chủ đánh thì tớ ké… kéo nhau hư hèn cả bọn.
[24] Tết nhứt cờ bạc chút chút thì được, nhưng kéo dài suốt tháng suốt năm thì xấu, thì hư, mất thời giờ và mất tiền bạc.
[25] *Đi sạn* 趁棧: Tức đi đến *khách sạn*, đến ngụ ở hotel, motel nói theo ngày nay…
[26] Có một bài tương tợ như bài *Bài Răn Cờ Bạc* nầy tựa là *Bài Ca Vợ Khuyên Chồng*.
[27] *Thằng khách* tức người Huê kiều ở VN, họ tổ chức bạc bài, với sự giúp đở của chánh quyền địa phương, vì có lợi thế đó và lợi thế tiền bạc, họ thường làm *nhà cái*, người tổ chức nên rất lời.
[28] Họ thuộc lòng tên mấy cửa của môn đố chữ, nhưng thiệt ra việc thuộc tên đó chẳng ích lợi gì cho họ vì người khách xổ ra con gì cũng có lý của nó, và nhứt là họ chỉ xổ sau khi kiểm điểm coi cửa nào ít người đánh nhứt.

Ở nhà công việc bỏ bê,
Phước Tông, Tất Đắc[30] rồi thua hết tiền.
Có hoa hột liền đem Vạn Bửu[31],
Nhứt là thua ăn cháo cũng đành.
Trẻ thời sanh thói ngoại tình,
Già thì sanh thói tính quanh xử xằng[32].
Xui công nợ kẻ Nam người Bắc,
Hết ruộng nương[33] lại mất cửa nhà.
Làm cho xấu bọn đàn bà,
Chồng con mất cậy mẹ cha mất nhờ.
5a. Nào những khách đào thơ liễu yếu,
Phải đua khôn tranh khéo đời nay.
Học hành buôn bán ra tay,
Làm sao rỡ mặt cùng rày nước non.
Để cha mẹ chồng con được cậy.
Cuộc vinh hoa chen với người đời.
Cửa nhà hưng thịnh thêm vui,
Lắm người nhiều của rạng đời tiếng khen.
Hơn là lẽ mê tiền cờ bạc,
Không được ăn mà mất của nhà.

---

[29] Kêu bạn bè rỗi hơi lại bàn ngang tán dọc một bài thơ để đánh đề chữ. Xưa, đầu thập niên 50, hằng ngày ở hai sòng bạc lớn ngay Sàigòn là Kim Chung và Đại Thế Giới có xổ đề 40 con, họ cho in mỗi ngày một bài thơ chữ Hán nào đó phát ra cho người muốn bàn đề, những người nầy đem về bàn ngang tác dọc con nầy con kia, chữ nầy chữ nọ, may thì trúng, không may thì húp cháo.

[30] Tên các cửa trong trò chơi đố chữ. Lâu quá phiên giả không còn nhớ, nhưng mang máng Phước tông 福 là con dơi, Tất Đắc là con chuột. Ồ mà dơi chuột gì cũng kệ nó, dấu vết nên quên của mộ thời người Việt ta bị Tàu dụ dỗ đi vào màn đỏ đen đến thành nghèo hèn.

[31] Chúng tôi không hiểu câu nầy.

[32] Người trẻ ngoại tình kiếm chút tiền đánh thêm để gỡ hay bù phần nào lỗ hỏng tài chánh gia đình. Còn già thì dùng sự quen biết hay trí khôn lanh hiểu đời của mình mà gạt gẫm người khác kiếm chút lợi, như môi giới những chuyện phạm pháp, giựt hụi, dụ dỗ gái vào đường buôn hương …

[33] Rất tiếc tôi phải đọc chữ nầy là *nương* 娘 trong khi chính nó là *lương* 粮. Nghĩ là bản khắc đã lầm.

Lại thêm mang tiếng xấu xa,
Uổng công son phấn mặt hoa một đời.
5b. Sao cho bằng ngày trời thong thả,
Hiệp sức chồng đua mở giàu sang,
May ra công việc thạnh cường,
Chen vai phú quí mở mang mọi nghề.
Người trong nước cũng thời ân đội,
Ai là không khen giỏi khen tài[34],
Làm nên lệch đất nghiêng trời,
Ai ai là chẳng khen người có công.
Dẫu gái trai cũng trong trời đất,
Phải làm cho khác mặt quần thoa.
Trước mình vinh hiển cửa nhà,
Sao cho cả bọn đàn bà thơm lây[35].

Hết

[34] Nếu đi vào đường thương mãi làm giàu cho mình và cho nước thì ai cũng khâm phục. Chữ *giỏi* bản Nôm viết *giải* 觧, chưa thấy ở chỗ nào khác.

[35] Như là bài nầy viết cho phụ nhơn xem. Phối hợp với các báo Lục Tỉnh Tân Văn, Nông Cổ Mín Đàm thời đó khuyên lơn đàn bà đừng đánh bài thì bài nầy cũng trong nhóm, chắc thời đó người ta bài bạc dữ lắm…